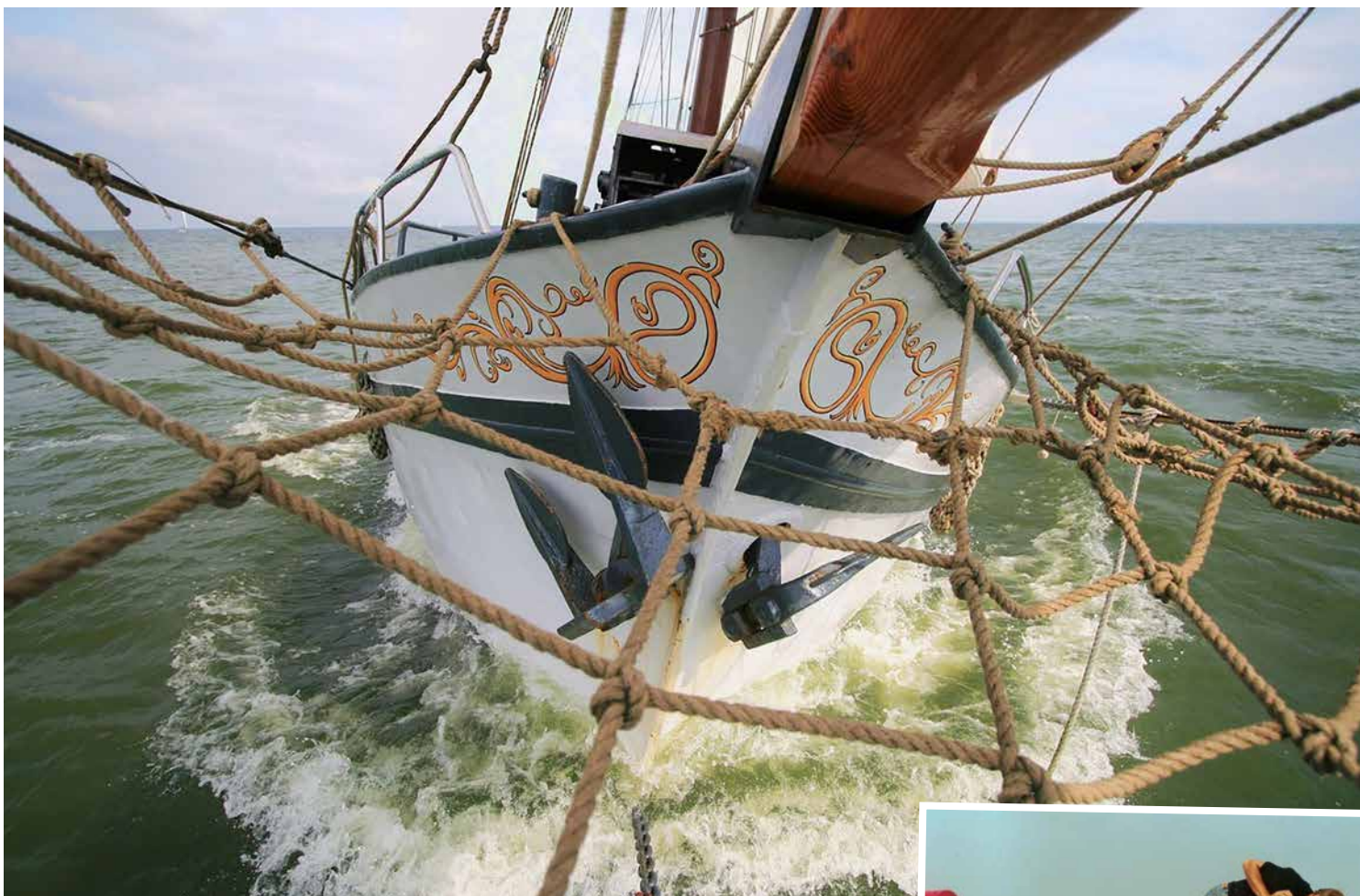

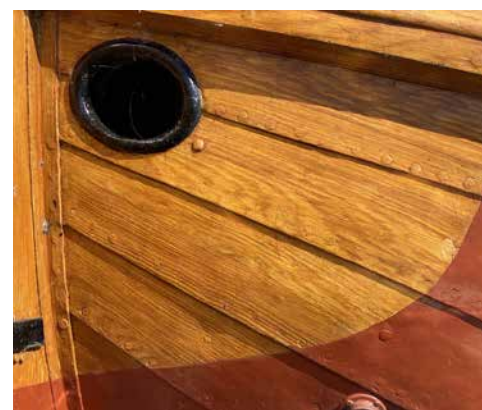

Theunis van der Meer, specialist in authentiek schilderwerk

Bijzonder schilderwerk op schepen is sinds 1880 het specialisme bij 'Van der Meer' uit Terherne. Het begon voor Theunis in 1985 met een houtimitatie van de spiegel van een skûtsje. Inmiddels heeft hij een uitgebreid repertoire van speciaal authentiek schilderwerk aan schepen. Een aantal voorbeelden illustreren zijn veelzijdigheid. Door: **Simon Schermerhorn**

Theunis is de vierde generatie bij 'Van der Meer Schilders sinds 1880' in Terherne: Overgrootvader Folkert, opa Gerrit, vader Wytse en vanaf 1990 Theunis van der Meer. In 1886 had Folkert van der Meer al dertien schippers als klant. Dat blijkt uit de bewaard gebleven boekhouding, waarin van alle werkzaamheden, de materialen, gemaakte uren, kleurgebruik en details precies staan vermeld. Zo lees je tussen de regels door in welke periode het de schippers voor de wind ging en in welke periode armoe troef was. De schippers lieten regelmatig schilderwerk en klusjes uitvoeren, maar er werd ook vaak lijnolie opgehaald om zelf onderhoud uit te voeren aan de houten schepen. In 1892 staat het eerste plezierjacht in de boeken, de ijzeren centerboard *Meeuw* van de Terhernster dominee Dornseiffen, die het schoolfonds voor schipperskinderen heeft opgericht. Met het schilderen van de ijzeren *Meeuw* begon het gebruik van menie.

Bij het schilderwerk voor schippers ging het om de naamborden, de kop van het roer of de klik op het roer, de top van de mast, het scheerhout, de stekjes in de raampjes in de kont en de vlaggenstok. Details werden verguld of gebronsd. De skûtsjeschippers wilden goed voor de dag komen met hun schip, het was hun visitekaartje. Het schilderen werd niet alleen gedaan ter verfraaiing maar ook uit praktische overwegingen. Zo werd het scheerhout wel verguld omdat tijdens het varen in het halfduister een verguld scheerhout beter zichtbaar is. Het 'houten' van de spiegel was een voortzetting van de speciale behandeling van de van hout gebouwde skûtsjes, die een gele uitstraling hadden als ze nieuw gebouwd waren door de blanke harpuiisolie. In de loop der jaren kreeg de romp hier en daar donkere plekken. Om die te camoufleren werd er zwart pigment aan de harpuiisolie toegevoegd. De kont werd kaal gehaald en weer in de blanke harpuiisolie gezet.

boven: Lofwerk op de boeg van de klipper *Zevenwouden*

inzetje: Lofwerk op de boeg van de *Luxe Motor Compaen*

onder: Achterschip van het IFKS-skûtsje *De Lege Wâlden* (Terherne), foto auteur

Imitatie vloerkleed

Binnen werd de roef chiquer gemaakt door het 'houten' (imitatie eiken- en mahoniehout schilderen op een eenvoudige houtsoort) en 'marmen' van de schoorsteenmantel en de bank. Op

linksboven: Na het schilderwerk is de roef ingericht alsof de schipper en zijn vrouw even aan dek zijn. De attributen zijn verzameld door vrijwilligers van het skûtsjemuseum. (Foto Age Veldboom)

boven: De kajuit van de *Constanter*: enkele tinten zinkgroen en een 'Persiaans rode' vloer. Het plafond gebroken wit met 'vergulde' kralen. De kussens moeten nog worden bekleed in een passende kleur. (Foto: Pieter Halbertsma)

links: Een tegel imitatie, volledig met de hand geschilderd

de trap naar de roef werd soms een loper geschilderd. De vloer (larings) van de roef werd bijvoorbeeld in het lakbruin geverfd, waarop soms zelfs een vloerkleed werd geïmiteerd. Theunis van der Meer (1961) heeft de speciale technieken vooral geleerd van zijn *pake*, die daar een speciale belangstelling en alle ervaring mee

had. Als pake een speciale verflus had, stond Theunis er met zijn neus bovenop. Zijn vader had er minder belangstelling voor. In de tijd van zijn vader was er ook minder belangstelling voor dit soort werk, maar met de komst van de bruine vloot en het skûtsjesilen kwam er weer vraag naar het voor deze schepen gespecialiseerde schilderwerk. Zo heeft Theunis een rijke ervaring opgebouwd met het speciale schilderwerk op traditionele schepen. Het is een uniek vakmanschap in combinatie met kleurenkennis, het gebruik van speciale kwasten én artistiek talent. Voor Theunis begon het in 1985 toen IFKS-schipper Pyt Kamstra vroeg of hij de spiegel van het skûtsje *De Lege Wâlden* wilde 'houten'. Een hele serie skûtsjes hebben daarna een imitatie-eikenhouten kont gekregen, zoals het SKS-skûtsje *Gerben van Manen* van Heerenveen. In de

KLEURGEBRUIK EN GEREEDSCHAP

Ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van het bedrijf in 1980 dook Theunis met zijn *pake* Gerrit in de kasboeken. 'By alle rekkens hie hy in ferhaal', zegt Theunis, die bij voorkeur de Friese taal gebruikt. Al die verhalen zijn destijds met een cassette recorder opgenomen. Een belangrijk historisch document. Bij de aanvullingen (zie www.moente.nl/theunis) op dit artikel zijn een aantal passages te lezen. Door de boekhouding zijn ook diverse gebruikte kleuren bekend zoals porseleinwit, appelbloesiel (een warme oudroze kleur), olijfgel, olijf groengeel, bronsgroen, lichtsaksisch groen, vermiljoen (helderrood, meestal bij de patrijspoortjes in de kont. In de werkplaats staan kasten vol

glazen potten met poeders in alle kleuren van de regenboog. Berucht, met de kennis van nu, is 'Parys Griën' (Parijs groen), want daar zat van oudsher het giftige arsenicum in. Dat werd zelfs gebruikt op de helmstok! Nieuw gebouwde skûtsjes werden meestal opgeleverd in de kleur zinkwit, een corrosiewerende verf. Later werden ze dan vaak zinkgroen of havanabruin geschilderd.

In de beginjaren van het bedrijf gaf een schilder ook les aan zijn beginnende medewerkers. Uit het bewaarde lesmateriaal van Folkert van der Meer staat een opsomming van 29 kwasten en gereedschappen, die gebruikt werden bij houtimitatie, zoals een daskwast, schijnkwast, wortelkwast, draadkwast, glazeerkwast, kloppkwast en moeskwastje.

boven: Naambord *Regina Maris* (foto auteur)

onder: 'Stilleven' met speciale kwasten voor de houtimitatie: twee tandspalters en twee klopkwasten (varkenshaar en paardenhaar)

midden: Detail van de klik van *De Goede Verwachting* van Romke Blaauw uit Stavoren

rechts: Strooiblaauw (smaltblauw) met pigment van gemalen blauw glas op de roerklik van de *Vriendentrouw* en *Dorp Grouw*

loop der jaren is het gespecialiseerde werk steeds verder uitgebreid.

Berlijns blauw

In het roeffe van het skûtsje *Risico* is al het vakmanschap en de veelzijdigheid van Theunis zichtbaar op een paar vierkante meter. Het skûtsjemuseum in Eernewoude werd in 2021 eigenaar van het skûtsje *Risico*, ex-*Ulbe Zwaga*, gebouwd in 1922 bij Wolthuis in Sappemeer. Na jarenlange deelname aan wedstrijden is het weer terug-gerestaureerd naar een zo origineel mogelijk exemplaar, met de roef meer naar achter en de mast meer naar voren. Nadat de roef betimmerd was hebben vrijwilligers van het museum het in de grondverf gezet, daarna kon Theunis daar aan de slag. Bij het skûtsjemuseum zag men dat het licht 's avonds laat nog wel eens brandde in de roef, dan was Theunis nog aan het werk. Door het 'houten' (houtimitatie) verandert het witgeschilderde hout- en plaatmateriaal van de wanden en het kabinet in prachtig eiken- en mahoniehout. Het bankje heeft een wit-marmer-uitstraling. De schouw is zwart gemarmerd. De tegeltjes in de schouw lijken antiek, maar zijn een levensechte imitatie geschilderd op modern plaatmateriaal. Boven de schouw hangt een passend schilderij, ook gemaakt door Theunis.

Daarbij komt zijn opleiding aan de Kunstacademie Vredeman de Vries goed van pas. De vloer in de originele kleur Persiaans rood is bewust niet opnieuw geschilderd omdat de slijtplekken er bij horen. De kleur van de bedstee is met wit gemengd Berlijns blauw. Aan dek heeft Theunis er ook een plaatje van gemaakt. De klik, het watervat, de boeisels. Een zeer fraai geheel. De schilder ziet zelf nog wel een verbeterpuntje. Hij wil op de tegeltjes in de roef gedeeltelijk een zweem van roet aanbrengen, zodat het lijkt alsof de roef nog in gebruik is.

Voorafgaand aan het schilderwerk voor de *Risico* hadden de roef van het SKS-skûtsje *Gerben van Manen* van Heerenveen, het skûtsje *Halve Maan* Drachten, het voormalige skûtsje van de Súdwesthoek (Salverda-skûtsje), het skûtsje *Tajefte* van Cees Rieseboos en de tjalk *Vriendentrouw* al een complete 'make-over' van Theunis gekregen.

Stuurhuis met hout 'look'

Het 'houten' kent vele toepassingsmogelijkheden. Een stalen mast, giek, of kluiverboom krijgt de fraaie uitstraling van gelakt hout, zonder de nadelen. Diverse rondhouten heeft Theunis een hout-'look' gegeven. Een stuurhut van hout is mooi om te zien, maar het onderhoud is een terugkerend punt van zorg. Daarom heeft de nieuwgebouwde stoomboot *Tivano* (No Limit Ships) een aluminium opbouw gekregen met imitatie geschilderd teakhout. Theunis werkt momenteel aan een splinternieuw aluminium stuurhuis voor de luxemotor *Res Nova*, dat helemaal wordt omgetoverd met een teak-uitstraling. In de vorige Spiegel stond het verhaal over het boegbeeld van de *Regina Maris*, dat tweemaal overboord is geslagen. Theunis van der Meer heeft het boegbeeld na de "zwempartijen" twee keer gerestaureerd, maar hij

heeft voor de *Regina Maris* ook het fraaie naam-bord opnieuw geschilderd, met vergulde details. Ook voor het vergulden van voorwerpen met bladgoud zoals een mastwortel of de knop van een vlaggenstok kun je bij van der Meer terecht. Dat vergulden wordt gedaan door Janneke Vellinga, de vrouw van Theunis, die overigens ook een opleiding tot edelsmid doet. Een vroeger vaak gebruikte techniek was het strooien van gemalen kobaltblauw glas (smalt of strooiblaauw geheten) waar de scheepsnaam met vergulde letters in werd aangebracht, letterlijk een schitterend resultaat! Theunis past veel van dit soort oude technieken opnieuw toe.

Boeiers

Door mond-op-mond-reclame wordt Theunis van der Meer voor de meest uiteenlopende bijzondere schilderklussen gevraagd, zoals het lofwerk op de klipper *Vertrouwen* van Ulbe Rienks Zwaga, de luxe motor *Compaen* en de klipper *Zevenwouden*. Hij maakt ook het ontwerp voor dergelijke versieringen. Buiten de maritieme zaken weet men hem te vinden voor gespecialiseerd schilderwerk voor bijvoorbeeld de oude kerkjes in Terherne en Terkaple en de draagbaren van de kerk in Sandfirden.

Een nieuwe ontwikkeling voor Theunis is het schilderwerk van het interieur van boeiers. De familie Halbertsma, al 122 jaar eigenaar van de *Constanter*, heeft de kajuit van de boeier uit 1877 opnieuw laten schilderen. Een mooi project voor Theunis van der Meer, die veel aandacht heeft gegeven aan het gebruik van zo origineel mogelijke kleuren. Goed voorbeeld doet goed volgen. Vorig jaar heeft Theunis ook het interieur van de in 1912 bij Wester gebouwde boeier *Mientje* van de familie Vermeulen gedeeltelijk geschilderd. (Reacties graag naar s.schermerhorn@planet.nl)